

ONA TILI VA ADABIYOT DARSLARIDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISH SAMARASI

Kurbanbayeva Dilshoda

Nukus DPI O'zbek tili va adabiyoti

1-kurs magistri

Annotatsiya: *Ushbu maqolada ona tili va adabiyot fanlarini o'qitishni pedagogik texnologiyalardan foydalangan holda ta'lim samaradorligini oshirish, dars jarayonida ta'limiy o'yinlar oquvchilarni faol ishtirokiga aylanish yo'llari hamda ona tili va adabiyot fanlaridagi muammoli mavzulardan kelib chiqib, bog'liq muammoni ajratib olish orqali yetuk malakaga ega bo'lishlar masalalari yoritilgan.*

Kalit so'zlar: *ta'limiy o'yinlar, texnologik xarita, muammoli vaziyat, innovasion texnologiyalar, interfaol metodlar.*

Dunyoning barcha rivojlanayotgan davlatlari hozirgi globllashuv vaqtda o'z oldiga hamma bolalarni umumiy o'rta ta'lim jarayoniga to'liq qamrab olish masalasini qo'ygan bir vaqtda, mustaqil O'zbekistonimizda ushbu muammo allaqachon muvaffaqiyatli hal etilgan bo'lib, uzluksiz ta'limda masofaviy ta'limni qo'llab, o'quvchilar bilimni baholashda raqamli texnologiyalardan samarali foydalanmoqda. Bugungi kunda navbatdagi ustuvor vazifa sifatida, sifatli ta'lim-tarbiya berish, ta'limning samaradorligini oshirish masalasi qo'yildi. Ta'lim jarayonida interfaol metodlar, innovatsion texnologiyalar, pedagogik va axborot texnologiyalarini o'quv jarayonida qo'llashga bo'lgan qiziqish kundan-kunga ortib bormoqda. Bunday bo'lishining sabablaridan biri, shu vaqtgacha an'anaviy ta'limda oquvchilarni faqat tayyor bilimlarni egallashga orgatilgan bo'lsa, zamonaviy texnologiyalar ularni egallayotgan bilimlarini ozlari qidirib topishlariga, mustaqil o'rganib, tahlil qilishlariga, hatto xulosalarni ham o'zlari keltirib chiqarishlariga o'rgatadi. O'qituvchi bu jarayonda shaxsni rivojlanishi, shakllanishi, bilim olishi va tarbiyalanishiga sharoit yaratadi va shu bilan bir qatorda boshqaruvchilik, yonaltiruvchilik funksiyasini bajaradi. Ta'lim jarayonida o'quvchi asosiy figuraga aylanadi. Shuning uchun umumta'lim maktablarida zamonaviy o'qitish metodlari interaktiv metodlar, innovasion texnologiyalarning orni va roli benihoya kattadir.

Bu metodlarning oziga xosligi shundaki, ular faqat pedagog va o'quvchilarning birgalikda faoliyat ko'rsatish orqali amalga oshiriladi. Bunday pedagogik hamkorlik jarayoni oziga xos xususiyatlarga ega. Darslarni innovatsion texnologiyalardan foydalanish asosida tashkil etish ijobiy natija beradi, chunki o'qituvchi innovasion faoliyat yuritgandagina ta'lim mazmuni o'zgaradi. O'quv mashg'ulotlari samaradorligini oshirishda ona tili va adabiyot darslariga interfaol

metodlar va ta'limiy oyinlardan foydalanish oquvchilarni mustaqil fikrlashga, ijodiy izlanish va mantiqiy fikrlash doiralarini kengaytirish bilan bir qatorda ularni fanga bolgan qiziqishlarini ham orttiradi. Quyida biz ana shunday metodlardan ayrimlari haqida fikr yuritib, ulardan namunalar keltiramiz:

Mashg'ulotni otkazish tartibi muammo ozi nima degan savol asosida mavzuga kirib boriladi. Muammo bilish va bilmaslikning ortasi bolib, bunda muammoning dolzarbligi va oziga xosligi nazarda tutiladi. Bir mavzuga oid qator muammolar olinib, undan eng dolzarblari ajratiladi. Mashg'ulotda oqituvchi ishtirokchilarni guruhlarga ajratib, darsni otkazish tartib-qoidalari va talablarini tushuntiradi. Chunki, ushbu texnologiyani amalga oshirish jarayoni bosqichli ketma-ketlik asosida olib boriladi.

Bugungi rivojlanib borayotgan mustaqil O'zbekistonimizda o'quvchi-yoshlarni ta'limga to'g'ri yo'naltirish juda katta ahamiyatga ega. Zero, yurtimizning kelajagi yoshlarimiz qo'lida. Ma'lumki, o'quvchilarimizning ko'p vaqtlari maktabda o'tadi. Ularning ta'lim olishini to'g'ri tashkil etish esa, biz o'qituvchilarning zimmasidagi yuksak burchdir.

“Yomon o'qituvchi”- gapiradi. “Yaxshi o'qituvchi”- ko'rsatadi. Zamonaviy o'qituvchi esa dars jarayonlarida interfaol metodlardan samarali foydalangan holda o'quvchilar ongidagi bo'shliqni tezda anglab, chora topib, ilm- ma'rifat bilan to'ldiradi. Xo'sh, interfaol metodlar ta'limda qanday samara beradi? Keling bu haqida to'xtalib o'tamiz. Interfaol metodlarning juda ko'p turlari mavjud. Masalan: Rolli o'yin, Davra suhbat, Baxs-munozara, Muammoli vaziyatlar, Zanjir, Chala xat, Maktub, Blits so'rov, Venn diagrammasi, Assiment texnologiyasi, Swot tahlil, Sinkveyn va hokazo.

Bu metodlardan ona tili va adabiyot darslarda foydalanish o'qitish mazmunini yaxshi o'zlashtirishga olib keladi. O'z vaqtida o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida samimiy aloqalar o'rnatiladi. O'qitish usullari ta'lim jarayonlarida turli xil ko'rinishlarda kechadi. O'quv jarayoni o'quv ehtiyojini qondirish bilan yuqori mativatsiyaga ega bo'ladi. Axborat berish, olish va qayta ishlash, o'zaro muloqatga kirish, fikr bildirish, fikr almashish kabi ko'nikmalarni shakllantiradi. Metodlarimiz o'quv jarayonida qanday tashkil qilinadi? “Chala xat” -metodidan o'qituvchilarimiz shoir va yozuvchilarimiz hayoti va ijodini, she'r va g'azallarini o'rganishda qo'llash mumkin. Sharti shuki, darsligimizda berilgan matn, g'azal va she'rlarning ba'zi joylarini tushurib qoldirasiz. Metodni qo'llashdan oldin esa mavzuni to'liq o'rganishni o'quvchilarga uy vazifa topshirig'i sifatida berasiz.

“Rolli o’yin”- metodidan adabiyot darslarida yozuvchilarimiz yozgan drammatik asarlarni dars jarayonida sahnalashtiriladi. Buning uchun o’quvchilardan asarni to’liq o’rganib chiqish talab qilinadi. Bu o’quvchilarda aktyorlik mahoratini shakllantiradigan metodlardan biridir.

“Venn diagramma”- bu solishtirma metod , Bu metod orqali yozuvchi va shoirlar hayoti, ular yozgan asarlar solishtiriladi. O’xshash va farqli jihatlari ko’rib chiqiladi. Metodning maqsadi o’quvchilarda topqirlikni , solishtirib o’qish, bilimlarni yanada oshirish kabi ko’nikmalarni shakllantiradi.

“Blits so’rov” metodidan adabiyot darslarda ham ona tili darslarida ham foydalansa bo’ladi. Masalan: Adabiyot darslarida adabiy janrlarni o’qitishda jumladan, ertak, doston, hikoya, qissa, roman va xakazo. Ona tilidan esa, so’z turkumlarining guruhlarini aniqlashda foydalanish mumkin.

“Blits so’rov” metodi o’quvchilar qalbida ona tili va adabiyot yanada chuqurroq o’rganishga undaydi. Bu metodni mavzuni mustahkamlash darslarida foydalansa bo’ladi.

“Assisment”— metodi o’quvchilarning olgan bilimlarini tez baholash imkonini beradi. Bunda shoir , yozuvchilarning asari yoki she’rlar bitta test , baytining Bu metodlar orqali o’quvchilar faqat bilim olib qolmasdan olgan bilimlarini kelajakda qo’llay olish malakasini rivojlantiradi. Hayotga pazitiv nigoh bilan qarashga o’rganadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O’zbekiston taraqqiyotining poydevori. T.: Sharq, 1997. 20-29 betlar. Kadrlar tayyorlash milliy dasturi,- Xalq ta’limi, 1998, 1-son.
2. “Tilshunoslik atamalarining izohli lug’ati”. N.Uluqov. Namangan
3. “Darsda hammasi bo’lmasa ham pedagogikaning asosiy qismi markazlashgan”. 1971. 149
4. Nematov, R. A., & Almanov’s, Q. O. (2022). THE ROLE OF HISTORICAL SOURCES IN THE STUDY OF THE HISTORY OF THE TURKISH EMPIRE. American Journal Of Social Sciences And Humanity Research, 2(10), 25-31.
5. Ochilov, I. (2023). IMPORTANCE OF PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN FORMING THINKING AND SKILLS IN HISTORY LESSONS. Science and innovation, 2(B4), 481-484.